

Aleš Novak,
Marijan Pavčnik (ur.)

Pravne panoge in metodologija razlage prava

M. Accetto, M. Bošnjak, M. Dolenc, P. Gorkič,
A. Krabonja, J. Kranjc, S. Nerad, A. Novak, M. Pavčnik,
G. Strban, P. Štih, J. Vidmar

LEXPERA®

GV
ZALOŽBA

Ljubljana 2022

Avtorji

dr. Matej Accetto

*izredni profesor na Pravni fakulteti Univerze v Ljubljani,
predsednik Ustavnega sodišča RS*

dr. Marko Bošnjak

*izredni profesor na Evropski pravni fakulteti Nove univerze,
sodnik na Evropskem sodišču za človekove pravice*

dr. Mile Dolenc

upokojeni sodnik Vrhovnega sodišča RS

dr. Primož Gorkič

*izredni profesor na Pravni fakulteti Univerze v Ljubljani,
sodnik Vrhovnega sodišča RS*

Andreja Krabonja

strokovna sodelavka na Ustavnem sodišču RS

dr. dr. h. c. mult. Janez Kranjc

*zaslužni profesor na Pravni fakulteti Univerze v Ljubljani,
izredni član SAZU*

dr. Sebastian Nerad

generalni sekretar Ustavnega sodišča RS

dr. Aleš Novak

docent na Pravni fakulteti Univerze v Ljubljani

dr. Marijan Pavčnik

*redni profesor na Pravni fakulteti Univerze v Ljubljani,
redni član SAZU, sodnik Ustavnega sodišča RS*

dr. Grega Strban

redni profesor na Pravni fakulteti Univerze v Ljubljani

dr. Peter Štih

*redni profesor na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani,
redni član in predsednik SAZU*

dr. Jure Vidmar

*redni profesor mednarodnega javnega prava na Univerzi Maastricht,
Nizozemska*

Pojasnilo urednikov

V tej knjigi so zbrane razprave, ki so bile 4. januarja 2022 predstavljene na znanstveni konferenci *Pravne panoge in metodologija razlage prava*. Organizirala sva jo pod okriljem Slovenske akademije znanosti in umetnosti ter Pravne fakultete Univerze v Ljubljani. Namen konference je bil, da spregovorimo o pomenu razlage (interpretacije) tako s stališča posameznih pravnih panog kot s stališča razumevanja prava, ki je sestavina razlagalnega konteksta. S tem zbornikom želimo soavtorji osvetliti doslej pogosto prezrti vidik razlage prava, ki se lahko bolj ali manj prilagaja posebnostim posameznega področja pravnega urejanja. Knjigo bogatita uvodni nagovor predsednika SAZU, akademika Petra Štiha, ki poudari pomembnost razlage na drugih področjih človekovega duhovnega udejstvovanja, ter kratka razprava izrednega člana SAZU Janeza Kranjca, v kateri opozori na zveznost, ki v razumevanju razlage prava obstaja med antiko in današnjim časom.

Knjigo sva uvrstila v knjižno zbirko *Pravna obzorja*. V njej je izšla že kopica del, ki so povezana tudi z razlago in razpravljanji o razsežnostih in zasnovi prava. Najznačilnejša je Kranjčeva knjiga *Latinski pravni reki*, ki pravna razmišljanja nenehoma navdihujejo.

Nobena razlage ustave, zakonov in drugih splošnih pravnih aktov ni čista rekonstrukcija pravnih pravil, ki jih ti akti vsebujejo in sporočajo. Vsaka razlaga je lahko zdaj bolj in zdaj manj soustvarjalna. Najin namen ni, da bi pojasnjevala, kako so

posamezne razprave in knjiga kot celota bralcu lahko v pomoč, upava pa, da ponujajo oporne točke, kako naj se z razlagalnimi zagatami spoprijemamo.

Aleš Novak in Marijan Pavčnik

Ljubljana, februarja 2022

Kazalo

Pojasnilo urednikov	5
Nagovor predsednika SAZU, akademika dr. Petra Štiha	13
I. Enotnost v različnosti, različnost v enotnosti <i>(Marijan Pavčnik)</i>	17
1. Uvod	17
2. Predmet razlage in posebnost temeljnih ustavnih načel	18
3. Pomen razlagalnih argumentov	20
4. Znanost in (ali) tehnika	23
5. Temeljne oblike pravne argumentacije	24
6. Človekovo dostojanstvo kot pravni argument	28
6.1. Uvod	28
6.2. Človekovo dostojanstvo kot podkrepitveni argument	30
Literatura	32
II. Posebnosti pravne interpretacije v presoji Evropskega sodišča za človekove pravice <i>(Marko Bošnjak)</i>	37
1. Uvod	37
2. Konvencija kot mednarodna pogodba	38
3. Efektivna razlaga Konvencije	41
4. Evolutivna razlaga Konvencije	43

5. Vloga evropskega soglasja pri razlagi Konvencije . . .	46
6. Načelo subsidiarnosti in polje proste presoje	49
7. Konvencija kot del sistema mednarodnega prava	52
8. Razlaga domačega prava in dejstev.	57
9. Sklep.	58
Literatura.	59
III. Razlaga v pravu Evropske unije	
<i>(Matej Accetto)</i>	63
1. Uvod: evropsko pravo kot »običajno« ali »neobičajno« pravo?	63
2. Razlaga prava na Sodišču EU	65
2.1. Vloga in pristop Sodišča EU pri razlagi Pogodb.	66
2.2. Metode razlage v praksi Sodišča EU.	71
3. Razlaga prava EU pred nacionalnimi sodišči.	79
4. Sklep.	88
Literatura.	89
IV. Razlaga v mednarodnem pravu	
<i>(Jure Vidmar)</i>	93
1. Uvod.	93
2. Sistemske omejitve mednarodnega prava	94
3. Metode razlage in Dunajska pogodbeni konvencija.	97
3.1. Fragmentacija mednarodnega prava.	99
3.2. Ali sploh še gre za metode razlage mednarodnega prava?	100
4. Razlaga virov mednarodnega prava in kolizija obligacij	104
4.1. Kolizija in 103. člen Ustanovne listine OZN.	104
4.2. Sodna praksa.	107
5. Mednarodno običajno pravo	112

6. Meje metod razlage	114
7. Sklep.	120
Literatura.	121
V. Ustavno sodišče kot razlagalec in ustvarjalec ustave <i>(Sebastian Nerad)</i>	123
1. Uvod: razlaga ustave in pravna ustvarjalnost	123
2. Večrazsežnost pravne ustvarjalnosti ustavnega sodišča	124
2.1. Razlaga zakona kot spodnje premise.	125
2.2. Dejanska normativna moč sorazmernosti	127
2.3. Formalna normativna moč izreka	129
3. Interpretacija in/ali konstrukcija ustave.	132
3.1. Pomenska odprtost ustavnih določb.	132
3.2. Razlaga in uporaba ustave ni izključna naloga ustavnega sodišča	135
3.3. Precedenčnost ustavnosodne razlage	137
3.4. Metode pravne razlage pri razlagi ustave	139
3.5. Razlaga (konstrukcija) temeljnih ustavnih načel	142
3.6. Razlaga človekovih pravic in temeljnih svoboščin.	145
3.7. Razlaga pravil državne ureditve.	148
4. Sklep.	151
Literatura.	152
VI. Razlaga prava na civilnopravnem področju (pogled sodnika) <i>(Mile Dolenc)</i>	155
1. Uvod.	155
2. Postavljeno pravo	155
2.1. Splošno	155

2.2.	Uporaba v sodni praksi	156
2.2.1.	Jezikovna razlaga	156
2.2.2.	Sistemska razlaga	157
2.2.3.	Zgodovinska razlaga	159
2.3.	Vpliv razlagalca	160
3.	Avtonomno (pogodbeno) pravo	162
3.1.	Zakonska ureditev	162
3.2.	Ugotovitev vsebine (določil) pravnega posla	163
3.3.	Razlaga pravnega posla	164
3.3.1.	Dejanska volja	164
3.3.2.	Normativna volja	166
3.4.	Dve razlagalni metodi	168
3.4.1.	Razjasnjujoča metoda	168
3.4.2.	Dopolnjujoča razlaga	168
4.	Sklep	170
	Literatura	170

**VII. Poti načela zakonitosti kot razlagalnega vodila
v kazenskem pravu**

	<i>(Primož Gorkič)</i>	173
1.	Uvod	173
2.	Razlagalni naboj načela zakonitosti v kaznovalnem pravu	175
3.	Poenotenje pomenov izrazja v kaznovalnem pravu? Primer prometne nesreče	189
4.	Sklep: namesto vsebinske enotnosti metodološka doslednost	194
	Literatura	195

**VIII. Metodologija primerjalne razlage prava socialne
varnosti**

	<i>(Grega Strban)</i>	197
1.	Uvodna razmišljanja	197

2.	Začetki primerjave v pravu socialne varnosti.	199
3.	Pravno gradivo, ki je predmet primerjanja.	202
4.	Pasti metodologije primerjalne razlage prava socialne varnosti	207
4.1.	Nevarnost lastnosistemskega osredinjenja (sistemocentrizem).	207
4.2.	(Ne)upoštevanje splošnih skupnih značilnosti	211
4.3.	Primerjanje onkraj golega pravnega besedila . .	214
4.4.	Pomen postavitve zunajpravne raziskovalne trditve	218
4.5.	Različne ravni primerjanja.	221
5.	Sklep.	224
	Literatura.	225

IX. Razlaga podzakonskih predpisov

	<i>(Andreja Krabonja)</i>	231
1.	Uvod.	231
2.	Opredelitev in bistvene značilnosti podzakonskih predpisov	233
3.	Vrste podzakonskih predpisov.	237
3.1.	Akti Vlade	237
3.2.	Ministrski upravni akti	238
3.3.	Splošni akti nosilcev javnih pooblastil.	239
3.4.	Predpisi lokalnih skupnosti	239
4.	Razlaga podzakonskih predpisov	240
4.1.	Splošno o razlagi pravnih predpisov	240
4.2.	Temeljna (ustavna) izhodišča za razlago podzakonskih predpisov	243
4.3.	Razlaga podzakonskih predpisov v postopkih sodnega nadzora nad podzakonskimi predpisi	245
4.3.1.	Razlaga podzakonskih predpisov v postopku sodnega nadzora nad posamičnimi (upravnimi) akti in v drugih sodnih postopkih	246

4.3.2. Razlaga podzakonskih predpisov v postopku abstraktne presoje pred Ustavnim sodiščem ..	256
5. Sklep.....	271
Literatura.....	273
X. Interpretativni pluralizem	
(<i>Aleš Novak</i>)	275
1. Dva razlagalna pristopa.....	275
2. Pravna kultura sistema <i>common law</i> : razlaga pravnih besedil v <i>statute law</i> in <i>common law</i>	277
3. Kontinentalna pravna kultura: razlaga v javnem in pogodbenem pravu.....	281
4. Predmet urejanja in različni razlagalni pristopi	284
5. Interpretativni pluralizem in razumevanje besedila	284
6. Interpretativni pluralizem in raznoteri razlagalni registri	292
7. Namesto sklepa	295
Literatura.....	298
Knjigi na pot	
(<i>Janez Kranjc</i>)	305
Slovenski povzetki	317
Angleški povzetki	329
Imensko kazalo (<i>Peter Podržaj</i>)	341
Stvarno kazalo (<i>Peter Podržaj</i>)	349

Nagovor predsednika SAZU, akademika dr. Petra Štiha

Spoštovane gospe in spoštovani gospodje,

pravni posveti, ki jih organizira Slovenska akademija znanosti in umetnosti, oziroma natančneje, ki jih v njenem imenu ter v imenu akademijinega 1. razreda, razreda za zgodovinske in družbene vede, organizirata akad. Alenka Šelih in akad. Marijan Pavčnik v sodelovanju s Pravno fakulteto Univerze v Ljubljani, Inštitutom za kriminologijo pri Pravni fakulteti in drugimi inštitucijami oziroma društvi, imajo že kar nekaj zgodovine. Pri tem se mi zdi pomembno, da nagovarjajo tudi vsebine, ki so širše družbeno relevantne. Posveti potekajo skoraj vsako leto in se je z njimi ustvarila tradicija, ki ji sledi tudi tokratni posvet o metodologiji razlage prava in jo hkrati nadaljuje.

Ko me je akad. Pavčnik povabil k nagovoru na posvetu *Pravne panoge in metodologija razlage prava*, sem vabilo rade volje sprejel, saj med razlago prava in razlago oziroma interpretacijo zgodovine vidim nekaj vzporednic. Zdelo se mi je, da lahko o problemu interpretacije, ki nam je skupen, v tem kratkem uvodnem nagovoru povem tudi nekaj vsebinskega in vas ne pozdravim zgolj formalno z nekaj vljudnostnimi frazami, h katerim se človek pač zateče, ko mora govoriti o rečeh, ki mu niso ravno blizu.

Vprašanje interpretacije v družboslovju in humanistiki je v bistvu epistemološko vprašanje, ki se dotika spoznavnih možnosti in meja spoznavnosti tistih znanstvenih ved, pri katerih meja med objektivnimi danostmi in subjektivno razlago ni tako

jasno postavljena, kot je na primer v naravoslovnih in drugih eksaktnih vedah. Iz vsakodnevnih sodne in pravne prakse vemo, da je mogoče iste pravne norme in tudi sodno gradivo razlagati različno. To velja tudi za zgodovinoisje, kjer so lahko ista zgodovinska dejstva interpretirana na različne načine in je zgodovinsko dogajanje lahko ocenjevano različno. Dovolj je, da se spomnimo na diametralno nasprotno razlage dogajanja v Sloveniji med drugo svetovno vojno, in vsakomur bo jasno, o čem govorim.

Ob takšnem stanju stvari se zastavlja še kako pomembno vprašanje, koliko so naše interpretacije, ki na podlagi istih dejstev omogočajo tako različne poglede, v resnici objektivne in kakšno vlogo igra pri tem subjektivnost vsakokratnega interpreta.

Zgodovinoisje se v zadnjih dveh stoletjih, od pojava historizma in z njim povezanih metod, s katerimi je prišlo do poznanstvenjenja discipline in ki so še danes relevantne, v svojem epistemološkem polju giblje med dvema skrajnostma. Eno ponazarja Leopold von Ranke, drugo Hayden White. Prvi je menil, da zgodovinoisje lahko pokaže, kako je nekoč dejansko bilo – *wie es eigentlich gewesen (ist)*. Za drugega pa je zgodovinoisje verbalna fikcija, naracija z izrazito konstruktivističnim značajem, in zato v svojem bistvu literatura. To naziranje je lepo povzela sintagma, da »tudi *Klio* pesni« oziroma da je zgodovina vosek v rokah zgodovinarja, ki ga oblikuje, kakor hoče. Toda kljub tem kritičnim pogledom zgodovinoisju vendarle ni mogoče odrekati znanstvenosti in objektivnosti. Zgodovinar pač ne more pisati mimo virov ali celo v nasprotju z njimi niti mimo njihove metodološko reflektirane uporabe. S tem ima prostor njegovega pisanja drugače kot leposlovje jasno zakoličene meje, znanstvenost njegovega dela pa se odraža v zmožnosti preverjanja njegovih podatkov in rezultatov.

Vendar to ne pomeni, da zgodovinoisje nima tudi literarnega in konstruktivističnega značaja in da v njem ni subjektivnega.

Do rankejevske, še danes prisotne vere v absolutno objektivno spoznavno zmožnost zgodovinopisja, ki jo še najbolj udejanjata pozitivizem in njegova redukcija zgodovinopisja na ugotavljanje golih zgodovinskih faktov, je bil skeptičen že Rankejev sodobnik Johann Gustav Droysen. Njegova, Rankejevi diametralno nasprotna teorija zgodovinskega spoznanja od zgodovinarja ni pričakovala, da bo tako rekoč izbrisal lastni jaz in se z neka-kšno privzdignjeno brezosebno objektivnostjo podajal na svoja raziskovanja preteklosti, ampak je ravno obratno prepoznala pomen zavedanja subjektivnosti za vsako objektivno spoznanje.

Subjektivnost zgodovinarja, ki si je ni mogoče predstavljati brez sedanosti in družbenega okolja, v katero je vpet, je postala konstitutivni element zgodovinskega spoznanja. Takšno naziranje seveda implicira stalno samorefleksijo, ki spet nikoli ne more biti totalna, toda na epistemološki ravni je predvsem pomembno, da je reflektirana subjektivnost razumljena kot del znanstvene objektivnosti.

Z nekoliko drugačnimi besedami, pa vendar v bistvu enako, je ob predstavitvi svoje kandidature za ustavnega sodnika poleti leta 2021 ugotavljal prof. Janez Kranjc. Nepristranskost, se pravi objektivnost, je ocenil za splošno težavo, s katero se srečujejo vsi sodniki in sodišča, in hkrati za ideal, ki se mu skušamo približati. Ob tem je povedal tudi tole:

Vsak človek ima svoje preference in svoje antipatije. In lahko rečemo, da je temeljno vprašanje vsakega, ki odloča, kako se temu izogniti, kako odmisлити subjektivne prvine. [...] Neprestano spoprijemanje z lastno pristranskostjo, ki se je moram zavedati, je edini način, da bom nepristranski.

Spoštovane gospe in gospodje! Zagotoviti čim večjo objektivnost pri razlagah prava, še bolj pa na sodiščih, je težava, ki je stara toliko, kot so stari pravo in na njegovi podlagi izrečene sodbe. Gre torej za star problem in težko dosegljiv cilj. Zato se mi zdi še kako pomembno, da se zavedamo subjektivnosti pri

razlagah in odločitvah. Da se z njo, kot bi rekel prof. Kranjc, »neprestano spoprijemamo« in da to spoznanje čim bolj ponotranjimo.

Današnji posvet se z različnih perspektiv dotika tudi tega vprašanja. Zahvaljujem se organizatorjem za njegovo pripravo, vam vsem pa želim uspešno delo in dobro diskusijo. Hvala lepa.

Peter Štih

4. januarja 2022